

శ్రీః
శ్రీమతే రామానుజాయ నమః
శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః
శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే

॥ ద్వి నవతితమః సర్గః ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

శ్రీ రంగరామానుజ మహాదేశికన్

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

శ్రీః

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః

శ్రీమతే నిగమాంతమహాదేశికాయ నమః

శ్రీసీతాలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నహనుమత్సమేత శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః

॥ ద్వి నవతితమః సర్గః ॥

రావణస్య శోకః సుపార్శ్వకర్తృకాశ్వాసనేన చ తస్య సీతావధాన్నివృత్తిః

తతః పౌలస్త్యసచివాః శ్రుత్వా చేంద్రజితో వధం ।

ఆచచక్షురభిజ్ఞాయ దశగ్రీవాయ సత్వరాః ॥ 6.92.1 ॥

యుద్ధే హతో మహారాజ లక్ష్మణేన తవాత్మజః ।

విభీషణసహాయేన మిషతాం నో మహాద్యుతిః ॥ 6.92.2 ॥

శూరః శూరేణ సంగమ్య సంయుగేష్వపరాజితః ।

లక్ష్మణేన హతః శూరః పుత్రస్తే విబుధేంద్రజిత్ ॥ 6.92.3 ॥

గతః స పరమాన్ లోకాశ్శరైః సంతర్ప్య లక్ష్మణం ।

స తం ప్రతిభయం శ్రుత్వా వధం పుత్రస్య దారుణం ॥ 6.92.4 ॥

ఘోరమింద్రజితః సంఖ్యే కశ్మలం ప్రావిశన్మహత్ ।

ఉపలభ్య చిరాత్ సంజ్ఞాం రాజా రాక్షసపుంగవః ॥ 6.92.5 ॥

పుత్రశోకాకులో దీనో విలలాపాకులేంద్రియః ।

హ రాక్షసచమూముఖ్య మమ వత్స మహాబల ॥ 6.92.6 ॥

జితేంద్రం కథమద్య త్వం లక్ష్మణస్య వశం గతః ।

నను త్వమిషుభిః క్రుద్ధో భింద్యాః కాలాంతకావపి ॥ 6.92.7 ॥

మందరస్యాపి శృంగాణి కిం పునర్లక్ష్మణం యుధి ।

అద్య వైవస్వతో రాజా భూయో బహుమతో మమ ॥ 6.92.8 ॥

యేనాద్య త్వం మహాబాహో సంయుక్తః కాలధర్మణా |
 ఏష పంథాః సుయోధానాం సర్వామరగణేష్వపి |
 యః కృతే హన్యతే భర్తుః స పుమాన్ స్వర్గమృచ్ఛతి || 6.92.9 ||

అద్య దేవగణాః సర్వే లోకపాలా మహర్షయః |
 హతమింద్రజితం శ్రుత్వా సుఖం స్వప్స్యంతి నిర్భయాః || 6.92.10 ||

అద్య లోకాస్తయః కృత్వా పృథివీ చ సకాననా |
 ఏకేనేంద్రజితా హీనా శూన్యేవ ప్రతిభాతి మే || 6.92.11 ||

అద్య నైర్మతకన్యానాం శ్రోష్యామ్యంతఃపురే రవం |
 కరేణుసంఘస్య యథా నినాదం గిరిగహ్వారే || 6.92.12 ||

యౌవరాజ్యం చ లంకాం చ రక్షాంసి చ పరంతప |
 మాతరం మాం చ భార్యాశ్చ క్వ గతోఽసి విహాయ నః || 6.92.13 ||

మమ నామ త్వయా వీర గతస్య యమసాదనం |
 ప్రేతకార్యాణి కార్యాణి విపరీతే హి వర్తసే || 6.92.14 ||

స త్వం జీవతి సుగ్రీవే లక్ష్మణే చ సరాఘవే |
 మమ శల్యమనుద్భృత్య క్వ గతోఽసి విహాయ నః || 6.92.15 ||

ఏవమాదివిలాపార్తం రావణం రాక్షసాధిపం |
 ఆవివేశ మహాన్ కోపః పుత్రవ్యసనసంభవః || 6.92.16 ||

ప్రకృత్యా కోపనం హ్యేనం పుత్రస్య పునరాధయః |
 దీప్తం సందీపయామాసుర్వర్మైర్మమివ రశ్మయః || 6.92.17 ||

లలాటే భ్రుకుటీభిశ్చ సంగతాభిర్వ్యరోచత |
 యుగాంతే సహ నక్తైస్తు మహోర్మిభిరివోదధిః || 6.92.18 ||

కోపాద్ విజృంభమాణస్య వక్త్రాద్ వ్యక్తమివ జ్వలన్ |
ఉత్పపాత సధూమాగ్నిర్వృత్రస్య వదనాదివ || 6.92.19 ||

స పుత్రవధసంతప్తః శూరః క్రోధవశం గతః |
సమీక్ష్య రావణో బుద్ధ్యా వైదేహ్యో రోచయద్ వధం || 6.92.20 ||

తస్య ప్రకృత్యా రక్తే చ రక్తే క్రోధాగ్నినాపి చ |
రావణస్య మహాఘోరే దీప్తే నేత్రే బభూవతుః || 6.92.21 ||

ఘోరం ప్రకృత్యా రూపం తత్ తస్య క్రోధాగ్నిమూర్చ్ఛితం |
బభూవ రూపం క్రుద్ధస్య రుద్రస్యేవ దురాసదం || 6.92.22 ||

తస్య క్రుద్ధస్య నేత్రాభ్యాం ప్రాపతన్నశ్రుబిందవః |
దీపాభ్యామివ దీప్తాభ్యాం సార్చిషః స్నేహబిందవః || 6.92.23 ||

దంతాన్ విదశతస్తస్య శ్రూయతే దశనస్వనః |
యంత్రస్యాకృష్యమాణస్య మథ్నతో దానవైరివ || 6.92.24 ||

కాలాగ్నిరివ సంక్రుద్ధో యాం యాం దిశమవైక్షత |
తస్యాం తస్యాం భయత్రస్తా రాక్షసాః సంవిలిల్విరే || 6.92.25 ||

తమంతకమివ క్రుద్ధం చరాచరచిఖాదిషుం |
వీక్షమాణం దిశః సర్వా రాక్షసా నోపచక్రముః || 6.92.26 ||

తతః పరమసంక్రుద్ధో రావణో రాక్షసాధిపః |
అబ్రవీద్ రాక్షసాం మధ్యే సంస్తంభయిషురాహవే || 6.92.27 ||

మయా వర్షసహస్రాణి చరిత్వా పరమం తపః |
తేషు తేష్వవకాశేషు స్వయంభూః పరితోషితః || 6.92.28 ||

తస్యైవ తపసో వ్యష్ట్యా ప్రసాదాచ్చ స్వయంభువః |
నాసురేభ్యో న దేవేభ్యో భయం మమ కదాచన || 6.92.29 ||

కవచం బ్రహ్మదత్తం మే యదాదిత్యసమప్రభం |
దేవాసురవిమర్దేషు న చ్ఛిన్నం వజ్రముష్టిభిః || 6.92.30 ||

తేన మామద్య సంయుక్తం రథస్థమిహ సంయుగే |
ప్రతీయాత్ కోఽద్య మామాజౌ సాక్షాదపి పురందరః || 6.92.31 ||

యత్ తదాభిప్రసన్నేన సశరం కార్ముకం మహత్ |
దేవాసురవిమర్దేషు మమ దత్తం స్వయంభువా || 6.92.32 ||

అద్య తూర్యశతైర్భీమం ధనురుత్థాప్యతాం మమ |
రామలక్ష్మణయోరేవ వధాయ పరమాహవే || 6.92.33 ||

స పుత్రవధసంతప్తః క్రూరః క్రోధవశం గతః |
సమీక్ష్య రావణో బుద్ధ్యా సీతాం హంతుం వ్యవస్యత || 6.92.34 ||

ప్రత్యవేక్ష్య తు తామ్రాక్షః సుఘోరో ఘోరదర్శనః |
దీనో దీనస్వరాన్ సర్వాంస్తానువాచ నిశాచరాన్ || 6.92.35 ||

మాయయా మమ వత్సేన వంచనార్థం వనౌకసాం |
కించిదేవ హతం తత్ర సీతేయమితి దర్శితం || 6.92.36 ||

తదిదం తథ్యమేవాహం కరిష్యే ప్రియమాత్మనః |
వైదేహీం నాశయిష్యామి క్షత్రబంధుమనువ్రతాం || 6.92.37 ||

ఇత్యేవముక్త్వా సచివాన్ ఖడ్గమాశు పరామృశత్ |
ఉద్ధృత్య గుణసంపన్నం విమలాంబరవర్చసం || 6.92.38 ||

నిష్పపాత స వేగేన సభార్యః సచివైర్వృతః |
రావణః పుత్రశోకేన భృశమాకులచేతనః || 6.92.39 ||

సంక్రుద్ధః ఖడ్గమాదాయ సహసా యత్ర మైథిలీ |
వ్రజంతం రాక్షసం ప్రేక్ష్య సింహనాదం విచుక్రుశుః || 6.92.40 ||

ఊచుశ్చాన్యోన్యమాలింగ్య సంక్రుద్ధం ప్రేక్ష్య రాక్షసం |
అద్యైనం తామభౌ దృష్ట్వా భ్రాతౌ ప్రవ్యధిష్యతః || 6.92.41 ||

లోకపాలా హి చత్వారః క్రుద్ధేనానేన నిర్జితాః |
బహవః శత్రవశ్చాన్యే సంయుగేష్యభిపాతితాః || 6.92.42 ||

త్రిషు లోకేషు రత్నాని భుంక్తే ఆహృత్య రావణః |
విక్రమే చ బలే చైవ నాస్త్యస్య సదృశో భువి || 6.92.43 ||

తేషాం సంజల్పమానానామశోకవనికాం గతాం |
అభిదుద్రావ వైదేహీం రావణః క్రోధమూర్చ్ఛితః || 6.92.44 ||

వార్యమాణః సుసంక్రుద్ధః సుహృద్భిర్జితబుద్ధిభిః |
అభ్యధావత సంక్రుద్ధః ఖే గ్రహో రోహిణీమివ || 6.92.45 ||

మైథిలీ రక్ష్యమాణా తు రాక్షసీభిరనిందితా |
దదర్శ రాక్షసం క్రుద్ధం నిస్త్రింశవరధారిణం || 6.92.46 ||

తం నిశమ్య సనిస్త్రింశం వ్యధితా జనకాత్మజా |
నివార్యమాణం బహుశః సుహృద్భిరనివర్తినం || 6.92.47 ||

సీతా దుఃఖసమావిష్టా విలపంతీదమబ్రవీత్ |
యథాయం మామభిక్రుద్ధః సమభిద్రవతి స్వయం || 6.92.48 ||

వధిష్యతి సనాథాం మామనాథామివ దుర్మతిః |
బహుశశ్చోదయామాస భర్తారం మామనువ్రతాం || 6.92.49 ||

భార్యా మమ భవస్వేతి ప్రత్యాఖ్యాతో ధ్రువం మయా |
సోఽయం మామనుపస్థానే వ్యక్తం నైరాశ్యమాగతః || 6.92.50 ||

క్రోధమోహసమావిష్టో వ్యక్తం మాం హంతుముద్యతః |
అథవా తౌ నరవ్యాఘ్రౌ భ్రాతౌ రామలక్ష్మణౌ || 6.92.51 ||

మన్నిమిత్తమనార్యేణ సమరేఽద్య నిపాతితౌ |
భైరవో హి మహాన్ నాదో రాక్షసానాం శ్రుతో మయా || 6.92.52 ||

బహూనామిహ హృష్టానాం తథా విక్రోశతాం ప్రియం |
అహో ధిజ్మన్నిమిత్తోఽయం వినాశో రాజపుత్రయోః || 6.92.53 ||

అథవా పుత్రశోకేన అహత్వా రామలక్ష్మణౌ |
విధమిష్యతి మాం రౌద్రో రాక్షసః పాపనిశ్చయః || 6.92.54 ||

హనూమతస్తు తద్ వాక్యం న కృతం క్షుద్రయా మయా |
యద్యహం తస్య పృష్ఠేన తదాయాసమనిర్జితా || 6.92.55 ||

నాద్యైవమనుశోచేయం భర్తురంకగతా సతీ |
మన్యే తు హృదయం తస్యాః కౌసల్యాయాః ఫలిష్యతి || 6.92.56 ||

ఏకపుత్రా యదా పుత్రం వినష్టం శ్రోష్యతే యుధి |
సా హి జన్మ చ బాల్యం చ యౌవనం చ మహాత్మనః || 6.92.57 ||

ధర్మకార్యాణి రూపం చ రుదతీ సంస్మరిష్యతి |
నిరాశా నిహతే పుత్రే దత్త్వా శ్రాద్ధమచేతనా || 6.92.58 ||

అగ్నిమావేక్ష్యతే నూనమపో వాపి ప్రవేక్ష్యతి |
ధిగస్తు కుజ్జామసతీం మంథరాం పాపనిశ్చయాం || 6.92.59 ||

యన్నిమిత్తమిమం శోకం కౌసల్యా ప్రతిపత్స్యతే |
ఇత్యేవం మైథిలీం దృష్ట్వా విలపంతీం తపస్వినీం || 6.92.60 ||

రోహిణీమివ చంద్రేణ వినా గ్రహవశం గతాం |
ఏతస్మిన్నంతరే తస్య అమాత్యః శీలవాంఛుచిః || 6.92.61 ||

సుపార్శ్వో నామ మేధావీ రావణం రక్షసాం వరం |
నివార్యమాణః సచివైరిదం వచనమబ్రవీత్ || 6.92.62 ||

కథం నామ దశగ్రీవ సాక్షాద్వైశ్రవణానుజ |
హంతుమిచ్ఛసి వైదేహీం క్రోధాద్ ధర్మమపాస్య చ || 6.92.63 ||

వేదవిద్యావ్రతస్నాతః స్వకర్మనిరతస్తథా |
స్త్రియః కస్మాద్ వధం వీర మన్యసే రాక్షసేశ్వర || 6.92.64 ||

మైథిలీం రూపసంపన్నాం ప్రత్యవేక్షస్వ పార్థివ |
తస్మిన్నేవ సహస్మాభిరాహవే క్రోధముత్సృజ || 6.92.65 ||

అభ్యుత్థానం త్వమద్యైవ కృష్ణపక్షచతుర్దశీ |
కృత్వా నిర్యాహ్యమావాస్యాం విజయాయ బలైర్వృతః || 6.92.66 ||

శూరో ధీమాన్ రథీ ఖడ్గీ రథప్రవరమాస్థితః |
హత్వా దాశరథిం రామం భవాన్ ప్రాప్స్యతి మైథిలీం || 6.92.67 ||

స తద్ దురాత్మా సుహృదా నివేదితం
వచః సుధర్మ్యం ప్రతిగృహ్య రావణః |
గృహం జగామాథ తతశ్చ వీర్యవాన్
పునః సభాం చ ప్రయయౌ సుహృద్వృతః || 6.92.68 ||

|| ఇత్యార్షే శ్రీమద్రామాయణే వాల్మీకీయే ఆదికావ్యే యుద్ధకాండే ద్వినవతితమః సర్గః ||